

Lausunto

14.5.2021

VN/1068/2021
VN/1068/2021-OM-45

Valtiovarainministeriö

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslain säännöksiä määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn virkamiehen vakinaistamisesta ja irtisanotun virkamiehen nimittämisestä valtion toiseen virastoon irtisanomisaikana. Lisäksi valtionhallinnon ylimmän johdon virkaan nimitetyn sidonnaisuuksien ilmoittamiseen ehdotetaan täsmennyksiä ja osaan karenssisopimuksista ehdotetaan rajoitusajan pidennystä.

Lausuntopyynnössä on pyydetty ministeriöitä huolehtimaan myös hallinnonalojensa kuulemisesta ja toimittamaan hallinnonalojensa lausunnot omien lausuntojensa ohella valtiovarainministeriölle. Oikeusministeriö on jaellut lausuntopyynnön hallinnonalalleen, ja kukin hallinnonalan toimija toimittaa mahdollisen lausuntonsa erikseen.

Viran täyttäminen haettavaksi julistamatta (6 b §)

Voimassaolevaa 6 b §:n 1 momenttia muutettaisiin pidentämällä määräaikaisen tehtävän tai virkasuhteen pituutta vuodesta kahteen vuoteen, minkä jälkeen tilalle perustettu virka voidaan ensi kertaa täytettäessä täyttää virkaa haettavaksi julistamatta, jos virkaan nimitetään kyseistä tehtävää hoitava työntekijä tai kyseisessä määräaikaisessa virkasuhteessa työskentelevä virkamies.

Säännöksen perusteluissa todetaan, että tarkoituksena on, että lainsäädäntö ja asiaa koskeva muu ohjestus muodostavat myös jatkossa kokonaisuuden, jonka mukaan vain sellainen määräaikainen virkasuhde, johon nimitys on tehty julkista hakumenettelyä käyttäen, voidaan myöhemmin vakinaistaa ilman julkista hakumenettelyä. Säännöksen logiikan kannalta on ongelmallista, että säännöksen soveltamisen edellytyksenä oleva määräaikaisen virkasuhteen julkinen täyttö ilmenee ainoastaan perusteluista ja VM:n ohjeesta, ei lainsäädännöstä. Jos tällainen sinänsä perusteltu edellytys liittyy sääntelyyn, tulisi tämän ilmetä laista.

Ehdotetun 6 b §:n 6 momentin muotoilua tulisi jatkovalmistelussa vielä täsmentää vastaamaan perusteluissa esitettyä. Tarkoituksena on, että virat, joissa nimittämistoimivalta kuluu tasavallan presidentille tai valtioneuvoston yleisistunnolle, ei olisi mahdollista täyttää 1 ja 5 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Tiedonantovelvollisuus (8 a §)

Virkamiehen tiedonantovelvollisuuden sisältö täsmennettäisiin laissa (8 a §). Lähtökohtaisesti ehdotettua muutosta voidaan pitää parannuksena, kun ilmoitettaviin tietoihin ei liittyisi enää virkamiehen omaa harkintaa. Ehdotettu säännös ei kuitenkaan vaikuta aivan vastaavan sen perusteluja eikä voimassaolevan säännöksen ideaa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
 00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
 Helsinki

29 516 001
 35 829 516 001

916 067 730
 +358 9 1606 7730

oikeusministerio@om.fi
 oikeusministerio.fi

Voimassaolevan 8 a §:n avoin säännös ”sekä muista sidonnaisuuksistaan” sisältää kuitenkin rajauksen ”joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä.” Vaikuttaa, että vastaavankaltaista rajausta on pyritty hakemaan säännöksen perusteluissa. Tätä avointa ”muut sidonnaisuudet” luokkaa täsmennettäisiin mm. maininnalla ”velkojen ja muiden taloudellisten vastuiden määrästä ja perusteesta”. Perusteluissa näiden osalta todetaan: ”Merkittävistä veloista ja muista taloudellisista sitoumuksista ilmoitetaan niiden suuruusluokka ja peruste. Tavanomaisena pidettävästä, henkilön omassa tai hänen perheensä käytössä olevasta asunnosta johtuvaa lainaa ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa.” Tällä kirjauksella vaikutetaan haettavan voimassaolevaan säännökseen sisältyvää ”joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä”. Jatkovalmistelussa tulisi tarkastella ehdotetun 8 a §:n täsmenämistä vastaamaan perusteluissa esitettyä ja tietojen merkityksellisyyttä tehtävän hoitamisen kannalta.

Rajoitusaika (44 a §:n 3 momentti)

Voimassaolevaa rajoitusaikaa koskeva säännös mahdollistaa palvelussuhteen jälkeisestä enintään kuuden kuukauden pituisesta rajoitusajasta sopimisen. Luonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi 44 a §:n 3 momenttiin säännös, jonka mukaan rajoitusajaksi voitaisiin sopia enintään 12 kuukautta palvelussuhteen päättymisestä, jos sopimus tehdään 26 §:n 1 - 4 kohdassa tarkoitettuun virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyn tai nimitettäväksi esitettävän henkilön kanssa. Säännös koskisi valtionhallinnon ylintä johtoa.

Voimassa oleva karenssiaikaa koskeva sääntely on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 35/2016 vp). Tuolloin valiokunta totesi seuraavaa: ”Karenssimenettely merkitsee rajoitusta virkamiehen perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Rajoitusten on siten oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia (ks. esim. PeVL 10/2016 vp, s. 2 ja siinä viitatus lausunnot). Rajoituksen ajallinen ulottuvuus on lakiehdotuksessa määritelty suhteellisuusvaatimuksen kannalta asianmukaisesti, ja rajoitusajalta maksettaisiin palkkaa vastaava korvaus.”

Ehdotettua karenssiajan enimmäiskeston pidentämistä kuudesta kuukaudesta 12 kuukauteen on arvioitava perustuslain 18 §:n 1 momentin rajoittamisena. Pidennys on merkittävä suhteessa voimassaolevaan kuuden kuukauden enimmäisaikaan. Sääntelyn on oltava oikeasuhtaista ja hyväksyttävää.

Sääntelyn oikeasuhtaisuutta tasapainottaa se, että muutos koskisi rajattua joukkoa virkamiehiä ja että rajoitusaika harkitaan tapauskohtaisesti. Perustuslakivaliokunta on karenssisääntelyä koskevassa lausunnossaan painottanut HL 6 §:n huomioimista (PeVL 35/2016 vp). Tämä olisi syytä huomioida myös ehdotuksen säätämisyjärjestysperusteluissa.

Kuitenkin esityksen melko suppeat säätämisyjärjestysperustelut kaipaavat täydentämistä erityisesti PL 18 §:n arvioinnin kannalta. Säätämisyjärjestysperusteluissa on tehtävä asianmukaisesti selkoa siitä, miten ehdotettavan sääntelyn katsotaan täyttävän erityisesti oikeasuhtaisuuden vaatimukset. Ehdotettua pidennystä on syytä perustella kattavammin, mm. minkä vuoksi nykyinen 6 kuukauden aika ei ole riittävä ja minkä vuoksi ehdotettu 12 kuukautta on välttämätön ja oikeasuhtainen. Sinänsä on perusteltua liittää mahdollisuus pidempään karenssiaikaan vain joihinkin ylimpiin virkamiehiin, mutta säätämisyjärjestysperusteluista tulisi käydä selkeämmin ja perustellummin ilmi, minkä vuoksi juuri näihin tietyissä viroissa toimiviin henkilöihin sovellettaisiin pidempää karenssiaikaa (PL 6 §).

osastopäällikkö

Johanna Suurpää

lainsäädäntöneuvos

Heini Färkkilä

